

Ooperi autor Sandor Szokolay koos abikaasaga (keskel) pärast etendust koos tegelastega. Vasakul Valdo Truve ja Mare Jõgeva, paremal Aino Külvand ja dirigent Kirill Raudsepp.

UNGARI HELILOOJA OOPER «ESTONIAS»

Tavatsetakse öelda, et 19. sajandi ooperiliteratuur kuulub lauljatele, 20. sajandi oma muusikutele. See väide võib õigegi olla, kui temas sisalduv üldistus ei annaks põhjust vääriti mõistmiseks. Kuidas, kas 20. sajandi ooper ei vajagi suuri, ulatuslikke hääli, kõrgeklassilist vokaaltehnikat? Vajab! Probleem on selles, et ooper on käesoleval ajal saavutanud väga kõrge taseme; tema dramaturgilis-muusikaliste komponentide ühtsus teenib täiel määral teose filosoofilist ideed. Kurnagisest paraadkunstist (puhkus ja teatud rituaalitäitmine publikule, oma võimete demonstratsioon artistidele) on saanud kunst, mis oma ühiskondlikult tähtsusest on võrdväärne kirjandusega, samal ajal kui ta emotsionaalne toime võib olla veelgi suurem. Vähe on öelda, et meie aja vokalist on ka mitmekülgne muusik; ta peab olema ka esmaklassiline näitleja.

Ungari helilooja Sandor Szokolay ooperi «Verine pulm» esietendus (12. Euroopas, esimene NSV Liidus) tõmbas «Estonia» teatri kaas-aegsuseotsingutele nagu mingi joone alla. «Verisest pulmast» alates võib juba veendunult öelda: jah, teater suudab! Küsimus pole üksnes selles, et solistid ja koor õppisid lühikese aja jooksul ära raskeimad par-

tiid, et orkester tuli toime keerulise partituuriga, et saavutati kompaktnel ansambel ning terviklik lavastus. Märksa rõomustavam on, et «Estonia» peab valitud teed loomulikuks, et publik — ooperipublik, keda alati on konservatiivsuses süüdistatud — teatriga kaasa tuleb. Samal ajal ei saa väikese vabariigi muusikateater viljelda ainult teatavat kindlat suunda, ta peab oma publikut kursis hoidma tohtu ulatusega ooperiliteratuuri mitmete suundade ja kooldidega. «Lucia di Lammermoor» ja «Colas Breugnon», «Cioconda» ja «Porgy ja Bess», «Barbara von Tisenhusen» ja «Vikerlased», «Trubaduur» ja «Roosikavaler» — selline on «Estonia» kui ooperiteatri tänane pale.

Nende nimetuste taga on «Estonia» ooperi vana kaardivägi, kes ei tunnista loominguist vaikelu, ja tänased mitmekülgse ettevalmistuse saanud noored solistid. Iga esietendus toob kaasa avastusi. «Verise pulma» puhul oli avastuseks nii Aino Külvand, kes oma suure hääle ja kogemuste juures võis üle minna meesosopranipartiile, kui ka noor debütant, möödunud aastal konservatooriumi lõpetanud Mare Jõgeva, kelle ilus dramaatiline hääle tuletab vanadele ooperisõpradele meelde neid aegu, mil «Esto-

nia» laval hiilgas Ida Aav-Loo — jah, Ida Aav-Loo järglaseks on Mare Jõgevat nimetatudki.

Ent helilooja Szokolay andis solistideansamblile kõige objektiivsema hinnangu: «Jäi mulje, et iga solist laulis peaosa.» Eks autori hinnangut oota (ja kardada!) töötajad alati kõige rohkem...

Sandor Szokolay saabus abikaasaga «Verise pulma» teiseks esietenduseks. Ta jõudis Tallinnas näha kaht oma ooperi etendust, meie algupäranditest — Tambergi ja Murdmaa «Joanna tentat». Lahkudes kirjutas ta allkirjutanu etenduseprogrammile sõnad «Braavo, Tallinn!».

Mis siis köitis heliloojat oma teose lavastuse juures? Sandor Szokolay kinnitas:

«Kirjutasin «vulkaanilise» muusika — ja «Estonia» etendus on lihtsalt põletav. Olen näinud palju lavastusi, kus ma pole olnud ühe või teise lahendusega nõus. «Estoniale» ei ole mul ainsatki vastuväidet. Kui eesriie sulgub pärast viimast vaatust, oled veendunud, et kõik peabki just nõnda olema.»

«Dirigent valitseb orkestrit ja lava. Õnnestunud olid kulminatsioonid, eriti II vaatuse lõpus. Ooperi raskeimaks momendiks on viimase vaatuse reekviem; harva mõjub

Stseen S. Szokolay ooperist «Verine pulm» «Estonia» laval. (Dirigent K. Raudsepp, lavastaja U. Väljaots, kunstnik L. Roosa, koormeister U. Järvela).
A. Alla ja G. Vaidla fotod

UNGARI HELILOOJA OOPER «ESTONIAS»

(Algus 7. lk.)

see nii terviklikult ja emotsionaalselt kui «Estonias.»

«Meeldis lavakujundus. Hästi mõjub sümbolne punane värv — nägin seda alati uuena, kord armastuse ja kiire, kord vere sümbolina. Suure mulje jättis reekviemis purnasele lisanduv must. Ainult «Estonia» on need kaks värvi kõlama pannud — seni olen näinud ainult üht värvi. «Estonia» leid pole juhuslik, selle

taga on kogu lavastuse kontseptsioon.»

Sandor Szokolay on pärast «Verist pulma» (mille esilavastus oli 1964. a.) kirjutanud teisigi oopereid, nende hulgas «Hamleti». Rääkides «Hamletist» (praegu mängitakse seda Kölnis, 1972. aastal toimub «Hamleti» esietendus Pariisis), sõnas helilooja, et alati on viimane ooper kõige armsam. «Ent nüüd, pärast seda etendust tunnen, et armastan «Verist pulma» nagu aastad tagasi...»

Sandor Szokolay on mitmete edukate balletide autor — need on valminud põhiliselt Peci linnas tegutseva balletikollektiivi «Sopiana Ballett» jaoks. Suure mulje jät-

tis heliloojale «Joanna tental» etendus.

«Tambergi muusikat olin ka varem kuulnud. Tambergi muusika on väga aus; helilooja kirjutab spontaanselt ja saavutab publikuga hea kontakti. Viimasel ajal on palju autoreid, kes spekulierivad nn. filosoofiliste teemadega. Tambergil pole midagi sarnast; ja samal ajal on ta muusika väga virtuoosselt kirjutatud. Etendus jättis mõjuva elamuse, oleks tahtmine seda veel kord näha.»

Kõlm etendust, peale selle tutvumine «Estonia» solistidega Soome—Nõukogude sõprusõhtul — rohkem ei võimaldanud seekord helilooja kasin ajabilanss. Kontserdil

esinenud Hendrik Krummi kohta arvas Sandor Szokolay, et meie laulja oleks ideaalne Hamlet tema uues ooperis.

Kes teab — võib-olla kunagi... «Estonial» on ka «Hamleti» partituur; kingitus, mille teater sai Ungari—Nõukogude sõprusühingu ja Ungari saatkonna kaastegevusel. Meie rahvaste vahelised vennalikud sidemed tugevnevad — kinnituseks sellele on ka «Estonia» balleti hiljutised külalisesinemised Ungaris. Võib arvata, et «Verine pulm» «Estonia» teatris äratab veelgi rohkem huvi meie hõimlaste mitmekülgse muusikakultuuri vastu.

LEHTI METSAALT

TOIMETUS — Tallinn, Valli tn. 4. Postkast 411. TELEFONID: Sekretariaat 432-24. Vastutav sekretär 443-15. Majandus- ja kultuurielu 493-59. Kirjad 432-24.

Väliseestlastega Kultuurisidemete Arendamise Komitee ning Välismaaga Sõpruse ja Kultuurisidemete Arendamise Eesti Ühingu väljuanne Tallinn Weizenbergi tn 39.